№ 184 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 26 — 1903 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 26 № 184

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Բաժանորդ գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Տեղ հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արդիւնագործութեան ապակենտրոնացում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պետրովսկից. Նամակ Մեղրիից. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սիօնիզմ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Իմ պատասխանը պ. Ահարոնեանին.

ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱԿԵՆՏՐՈՆԱՑՈՒՄ

—

Այն հանգամանքը, որ գործարանական արդիւնագործութիւնը մեր մէջ չէ զարգացել երկրի զանազան մասերում, այլ կենտրոնացել է միայն մի քանի կէտերում, ինչպէս օրինակ Բագւում, Թիֆլիսում, Բաթումում և մի երկու ուրիշ տեղերում, պատճառ է դարձել այն երեւոյթին, որ մեր ինտելիգենտ և մասնագիտական ոյժերը նոյնպէս խմբվել են այդ արդիւնագործական կենտրոններում, իսկ գաւառի ընդարձակ տարածութիւնները մնացել են առանց մասնագէտների, առանց մտաւոր խոշոր ոյժերի։

Սակայն Անդրկովկասը այնպիսի մի երկիր չէ, որ հնարաւորութիւն չունենար զարգացնել իր մէջ ոչ միայն գործարանական, այլ և ընդհանուր արդիւնագործական կեանք իր զանազան մասերում։ Ընդհակառակը, մեր երկիրը այնքան հարուստ է հանքերով և այնպէս կարող է ծաղկեցնել գիւղատնտեսական ճիւղերը, որ հնարաւորութիւն ունի գործ ստեղծել մասնագէտների համար շատ տեղերում։ Հանքագործութեան զանազան տեսակները, գիւղատնտեսութեան այնպիսի ճիւղեր, ինչպէս են այգեգործութիւնը, գինեգործութիւնը, օղեհանութիւնը, կաթնատնտեսութիւնը, շերամապահութիւնը, մեղուաբուծութիւնը, անտառագործութեան և արհեստի բազմաթիւ ճիւղաւորութիւնները հանդէս են բերում գործունէութեան մի ընդարձակ ասպարէզ, որի զարգացումը մեծապէս կը նպաստէր գաւառի բարգաւաճման և տեղական գործողների թուի մեծանալուն։

Մեր ինտելիգենտ ոյժերը, որոնք այժմ խմբվում են կենտրոններում, պէտք է փորձեր անեն գաւառները անցնելու և այնտեղ սկիզբ դնելու նոր արդիւնագործական ձեռնարկութիւնների, որով թէ նպաստած կը լինեն երկրի տնտեսական առաջադիմութեանը և թէ հող պատրաստած կը լինեն ինտելիգենտ գործողների բազմանալու համար գաւառներում։

Այժմ, երբ երկաթուղիական գծերը արդէն մտել են մեր երկրի խորքերը և զանազան արդիւնագործութիւնների համար պատրաստվել են զարգացման պայմաններ, այլ և շատ դժուար չէ գաւառում սկիզբ դնել մի շարք արդիւնագործութիւնների և նրանց միջոցով թէ ինտելիգենտ ոյժեր տալ գաւառին և թէ աշխատանքի նոր աղբիւրներ բանալ ազգաբնակութեան համար։ Առաջին աջող փորձերը կը ծնեն երկրորդ, երրորդ փորձերը և շուտով կը կազմվի արդիւնագործական ձեռնարկութիւնների ամբողջ ցանց և ինտելիգենտ ոյժերի գումարումներ, որոնք կեանք կը տան երկրի տնտեսութեան և կը նպաստեն արդիւնագործութեան ապակենտրոնացման երկրի մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏՐՈՎՍԿԻՑ

—

Օգոստոսի 28-ին

Պետրովսկը բացի մի վաճառաշահ քաղաք լինելուց, նաև նաւահանգիստ է, որի ափերում կանգնած են լինում տասնեակ շոգենաւեր և առագաստանաւեր։ Այս նաւահանգիստը ունի մի աչքի ընկնող տեսարան, այն է ափից դէպի ծովը, մի վերատ հեռաւորութեան վրա շինված է ծովի մէջտեղը մի վերատից աւելի երկարութեամբ պարիսպ, որի լայնութիւնն է հինգ սաժէն, իսկ բարձրութիւնը տասն և մէկ սաժէն։ Պարիսպը շինված է ծովի ալիքների առաջն առնելու և նաւերը ազատ կանգնելու նպատակով։

Ծովափից սկսվում են քաղաքի շինութիւնները և աստիճանաբար բարձրանալով՝ հասնում են մինչև սարի լանջը, ուր միանում են Թիւրքարնակ Առուլ կոչված գիւղի հետ, որի մօտ է և Մարագովի գործարանը իր բազմաթիւ շինութիւններով։ Պետրովսկի քաղաքի շինութիւնները ընդհանրապէս քարից են ու մեծ մասամբ մի յարկանի։ Քաղաքը ունի քաղցրահամ ջուր և առողջարար օդ, տիրում է վերին աստիճանի մաքրութիւն, մթերքները բաւական էժան են։ Եղանակները արդէն աշնանային են, գիշերները ջերմաչափը հասնում է 7 կամ 8 աստիճանի ըստ Ռէօմիւրի։

Քաղաքում տիրող տարրերն են իրանց բազմամարդութեամբ ռուսները, ապա հրէաները, որոնցձեռքումն է համարեա ամբողջ քաղաքի առեւտուրը, ու այնուհետև երրորդ տեղն են բռնում հայերը։ Վերջինները, որպէս բնիկ ժողովուրդ, 60—70 տուն են, որոնցից մեծ մասը կազմում են արհեստաւորներ։ Առեւտրականներն մէջ աչքի են ընկնում Թիւրքահայերը իրանց հարստութեամբ և բուն հայ նիստ ու կացով. իսկ մնացածները նման են հրէաներին և Թիւրքերին իրանց լեզուով, նիստ ու կացով և սովորութեամբ։

Իւրաքանչիւր երեկոյ քաղաքային այգում լսվում է քաղցրաձայն երաժշտութիւն, որ նուագում են Ապշերոնի Բատալիօնի զինուորները. բացի երաժշտական նուագածու խմբից, կան նաև 10—12 բուտկաններում գրամոֆոններ, ֆոնոգրաֆներ, զանազան զուալ նաւերներ և հրացանաձգութեան փորձեր՝ թէ կանանց և թէ մարդկանց համար։

Ուսուցիչ

ՆԱՄԱԿ ՄԵՂՐԻԻՑ

—

Օգոստոսի 13-ին

Ամեն անգամ, երբ Մեղրիում յայտնվում է մի որ և է վարակիչ հիւանդութիւն և բազմաթիւ զոհեր է տանում, այն ժամանակ միայն կարծես մեր գիւղացիները ցնցվում են, քնից արթնացածի պէս այս ու այն կողմն են վազում, ժողովներ գումարում, խօսում, վիճում և դարձեալ լռում...

Նոր բան չէ, որ Մեղրիում հարց է ծագել ռեփական միջոցներով մշտական բժիշկ ունենալու խնդիրը, իսկ թէ որքան ձեռնտու և նպատակայարմար է դա մեղրեցիների համար, ցոյց են տալիս մօտակայ Օրդուբաթից և այլ տեղերից ամեն մի հիւանդութեան դէպքում հրաւիրած բժիշկների, նոյն իսկ ֆերշըլների տարած փողերը և այն բոլոր անյարմարութիւնները, որ կապված են դրա հետ։ Չէ՞ որ հէնց երկու շաբաթ չը կայ, որ գիւղում երեւացել էր ինչ որ մանկական վարակիչ հիւանդութիւն և դուք, սիրելի գիւղացիներ, տեղդայն դրութեան մէջ, գլուխներդ կորցրած, չը գիտէիք ինչ անէք... Վերջապէս մարդ ուղարկեցիք մօտակայ քաղաքներից մի 20—25 օրով բժիշկ հրաւիրելու այդ հիւանդութեան առաջն առնելու համար, բայց այդ ձեզ չաջողվեց։ Լաւ էր, որ հիւանդութիւնը շուտով չքացաւ, մի երկու զոհ միայն իր հետ տանելով, իսկ ինչ կանէիք այն դէպքում, երբ հիւանդութիւնը սուր կերպարանք առնէր և անխնայ զերեզման տանէր մանկահասակ զոհերին, ձեր սիրունիկ զաւակներին...

Մեղրեցիներին չեմ ուզում համեմատել շատ և շատ գիւղերի հետ, որոնք թէրահաւատ են դէպի բժիշկը և գերի՝ զանազան գրբացների, քախտախնդիր «հեքիմների» ձեռքին, բայց և չեմ կարող արտի ցաւով, չը խոստովանել, որ մեղրեցիք էլ շատ անգամ զոհ են գնում տնաբոյս «բժիշկներին», նրանց տուած «բեցեպտներին» և դեղերի հրէշաւոր գներին։

Մեղրին, որ ունի մօտ 200 տնից աւելի բնակիչ և շատ յարմարութիւններ մի բժշկի ապրուստի, նիստ ու կացի և այլ և այլ պէտքերի համար, առանց մեծ դժուարութեան կարող է և ապահովել բժշկի ռոճիկը։ Իսկ գալով դեղերին, Մեղրիում արդէն հիմնված և հաստատ հիմքերի վրա է դրված հասարակական խանութը, որ տարեցտարի ծաղկում և առաջադիմում է, ուր բժշկի ցուցմունքների համաձայն և նշանակած դեղերը կարելի է պահել, նշանակելով օգտի աւելի քիչ $^0/_0$-ը, քան թէ միւս ապրանքներին է. երկու դէպքում էլ համապատասխանում է հասարակութեան շահերին։

Բժն. Մարտիրոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, կիրակի, օգոստոսի 24-ին, Էջմիածնում ս. միւռոնի օրհնութիւն է կատարվել։

—

Պրօֆ. Մառրը, որ այս ամառ ապրում էր Զախատաուլի գիւղում, երէկ երեկոյեան գնացքով ճանապարհեց դէպի Պետերբուրգ։ Ցարգելի պրօֆէսօրը Պետերբուրգի «Հնագիտական ընկերութիւնից» տեղեկութիւն է ստացել, որից երեւում է, թէ այդ ընկերութիւնը մտադիր է իր վրա վերցնել հայ-վրացիական արձանագրութիւնների հաւաքածուի հրատարակութեան ծախսերը։

—

Պետերբուրգից հեռագրում են «Кавказъ» լրագրին, թէ «Կովկասի Կառավարչապետի օգնական գեներալ լէյտենանտ Ֆրէզէն չքանշան է ստացել իբրև վարձատրութիւն իր 40-ամեայ անբիծ ծառայութեան համար»։

—

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ Պ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆՑԻՆ

—

«Մշակի» № 180 համարում տպված իր մի նամակի մէջ պ. Ահարոնեան չափազանց դժգոհութիւն է յայտնում, որ ես իմ «Լեոն XIII պապը և հայերը» յօդուածում իրողութիւնները պատմել եմ այն ձևով, որ աշխատել եմ «Լեոն XIII-ի՝ Ազարեանի անմիջական պետի, գործունէութիւնը դրական պայմանով կապել հայկական դատի հետ»։

Եւ նա՝ «իբրև հայ մարդ՝» զայրոյթով լի բողոք է արձակում։ Իր բողոքը ես աւելի սատկացնելու համար, սակաւաթիւ տողերի մէջ նա ամփոփել է այն բոլորը, ինչ որ այդ առիթով շատ անգամ յեղյեղվել է վերջին ժամանակները. «Ազարեանի ազգադաւ ընթացքը, կաթոլիկ պէերի մարդորսական գործունէութիւնը, կաթօլիկ կղերի մամուլում թողնուած գրված տողերը և այլն», առանց ի նկատի առնելու, թէ այդ բոլորը վերաբերում են արդեօք իմ յիշեալ յօդուածի բովանդակութեան։—Բայց թողնենք այս վերջին կէտը և ամենայն հանդարտութեամբ մօտենանք պ. Ահարոնեանի ցասմնալից բողոքին։

Դուք ասում էք, պ. Ահարոնեան, թէ ես տեսել եմ «ինչ որ թղթեր», որոնք «իբր թէ» ապացուցանում են իմ ասածները և ապա անմիջապէս աւելացնում էք, թէ «այդ հետաքրքիր թղթերի մասին նոր էք լսում ինձանից»։ Զարմանալի է, որ դուք, ինչպէս ինքներդ ասում էք, «չէք ժխտում իմ ասածը» և մի և նոյն ժամանակ «իբր թէ»-ներով և «ինչ որ»-ներով կասկածի տակ էք թողնում ընթերցողին։—Իմ պատմածների մէջ մի մեծ նորութիւն չը կար. հարկաւոր էր միայն, որ մարդ ծանօթ լինի այն հարցի հետ, որի նըկատմամբ բողոք է յայտնում...։

Առաջ ենք բերում Վիէննայի կիսապաշտօնական «Politische Correspondenz» լրագրից, թէ ինչ ձևով է սկսված Լեոն XIII-ի միջամտութիւնը հայոց հարցում։ Այս թերթի 1894 թւի դեկտեմբերի 1 № 5794 համարի առաջին էջի վրա հրատարակված է, թէ «Վատիկանը մանրամասն տեղեկութիւններ է ստացել Բիթլիսի նահանգում կատարված արիւնալից դէպքերի մասին (Սասունի ջարդը) և հայ-կաթօլիկները դիմել են պապին, խնդրելով նրա միջամտութիւնը։ Պապը նախ քան այդ գործում միջամտելը, հարցրել է Ազարեանից, որի տեղեկութեանն է սպասում գործի ձեռնարկելու համար»։—Այնուհետև փոխանակված են թղթեր պապի պետական քարտուղարի և Ազարեանի մէջ և կատարված է այն միջամտութիւնը, որ ես պատմել եմ իմ յօդուածում։—Այս դէպքերի և թղթերի մասին մանրամասն գրված և տպված է «Մշակում» դեռ ևս 1895 թւին։ Իսկ եթէ դրանք անծանօթ են մնացել պ. Ահարոնեանին և նա նոր է լսում, կարծեմ յանցանքն իմը չէ։ Բացի դրանից, 1895 թւի նոյեմբերին Լեոն XIII՝ իր խօսած պաշտօնական ճառի մէջ, մեծ ցաւակցութեամբ յիշելուց յետոյ եղած կոտորածները, յայտնեց նաև, թէ ինքը միջամտած է պաշտօնապէս և արդեն է չքաւորեալներին օգնութիւն ուղարկել։

Պ. Ահարոնեան իր բողոքի գլխաւոր առարկայ է դարձրել Ազարեանին և մեծ մասամբ նրանով է զբաղվում. ուստի ես էլ կը հետեւեմ նրան։

Մի մարդու դատապարտելու համար պէտք չէ կանգ առնել նրա միայն մի գործի վրա, մի առանձին դէպք վերցնել և բացառապէս նրա վրա յենվել, այլ պէտք է գործը քննել համգամանօրէն և ի նկատի առնել նաև յետագայ դէպքերը։

Ազարեանի այն թուղթը, որ ընդհանուր զայրոյթ էր առաջացրել, գրված է 1895-ի և 1896-ի կոտորածներից առաջ և այնտեղ ասված է, թէ «գաւառներից իր ստացած թղթերում շնորհակալութեամբ յիշված է տեղական (թիւրք) կառավարութեան պաշտօնեաների բարեացակամ ընթացքը»։ Ես՝ ոչ միայն մազի չափ չեմ արդարացնում Ազարեանի այդ հակաազգային վարմունքը, այլ դեռ այն ժամանակ էլ «Մշակում» տպած իմ մի թղթակցութեան մէջ շատ խիստ կերպով յարձակվել եմ նրա վրա, չը նայելով որ Ազարեանի ասելով, թիւրք կառավարութիւնը նրա այդ թուղթը հրատարակութեան տալիս իր կողմից փոփոխութիւններ է մտցրել նրա մէջ, առանց Ազարեանի գիտութեան։ Ցամենայն դէպս այդ թուղթը գրված է եղել 1894-ին։ Իսկ պ. Ահարոնեանի ասածից, թէ Ազարեանի այդ պաշտօնագիրը «Աբդուլ Համիդի մեծ ոճիրն արդարացնող թուղթ է», գործին անտեղեակ ընթերցողը կարող էր եզրակացնել, որ Ազարեան իբր թէ արդարացնում է սոսկալի կոտորածները։ Պ. Ահարոնեան ասում է, թէ նա այդ «հաստատ գիտէ» (!!!)։ Նա ոչ միայն հաստատ չը գիտէ, այլ նա հաստատ սխալվում է։ Ընդհակառակը՝ Ազարեան՝ կոտորածների ժամանակ և կոտորածներից յետոյ չէ դադարել բողոքելուց և մինչև իսկ եւրօպական թերթերում իր կողմից գրած է ընդդէմ թիւրք կառավարութեան, մանրամասն նկարագրելով կատարված ոճրագործութիւնները և խնդրելով օգնութիւն ի նպաստ դժբախտ զոհերի ընտանիքների (տես մանաւորապէս Լիօնի «Les Missions» թերթը)։ Այդ յորդորների հետեւանքն էր, որ յայտնի Լիօնեան կաթօլիկական ընկերութիւնը մի խոշոր գումար փոխադրեց Կ. Պոլիս—Իզմիրլեան պատրիարքին։—Կոտորածները դադարելուց և բարենորոգումների ծրագիրը հրատարակվելուց յետոյ Ազարեան ամեն ջանք գործ դրեց թէ Կ. Պոլսում և թէ գաւառ-

Թիֆլիս է ժամանել ֆրանսիացի նկարիչ ժուրնալիստ Էմիլ Կարօն, որը մի շաբաթից յետոյ ուղևորվելու է դէպի Կարս, իսկ այնտեղից՝ Էրզրում, Բաղդադ, Պարսկական Ծոցը, Շիրազ, Բուշիր, Սպահան, Թէհրան, Թաւրիզ, Երևան և Թիֆլիս։ Դրանից յետոյ նա մտադիր է շարունակել իր ճանապարհորդութիւնը դէպի Թուրքեստան։ Էմիլ Կարօն ոտով է կատարում իր ճանապարհորդութիւնը։ Նա պայմանաւորվել է ֆրանսիական նկարիչների ընկերութեան և «Le Petit Journal» ու «Le Journal»» թերթերի խմբագրութիւնների հետ, որ ոտով ճանապարհորդութիւն կատարէ աշխարհի շուրջը։ Նա ճանապարհ է ընկել Պարիզից 1900 թ. սեպտեմբերի 19-ին, գրպանում միայն մի քանի սանտիմ ունենալով։ Նա ճանապարհորդութեան ընթացքում յիշատակարանում նշանակում է աչքի ընկնող երևոյթներն ու տեսարանները. կանգ առած ժամանակ մշակում, պատկերազարդում է և ուղարկում Պարիզ։ Այդ աշխատութեան համար ստացած հօնօրարով նա հոգում է իր ծախսերը։ Այդ առանձին-առանձին թղթակցութիւններից մինչև ճանապարհորդութեան վերջանալը (1906 թ. յունվարի 1-ը) կը կազմվի մի ընդարձակ աշխատութիւն, որը և հրատարակվելու է առանձին գրքով։ Կարօն երիտասարդ մարդ է, 30 տարեկան։ Նա արդէն այցելել է Ֆրանսիա, Սպանիա, Շվէյցարիա, Ալժիր, Իտալիա, Յունաստան, Եգիպտոս, Պաղեստին, Սերբիա, Աւստրիա, Դալմացիա, Բօսնիա, Ալբանիա, Չէնօգօրիա, Ռումինիա, Կիշենև, Օդեսսա, Տագանրօգ, Վլադիկաւկազ, Պեատիգօրսկ և վերջապէս Թիֆլիս։ Մօտ օրերս նա մի դասախօսութիւն է կարդալու այդ հետաքրքրաշարժ ճանապարհորդութեան մասին։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածքների մինիստր Ա. Ս. Երմոլօվ Գէլէնջիկ ժամանեց օգոստոսի 14-ին։ Նաւահանգստում, «Черном. Поб.» լրագրի խօսքով, տեղական գիւղացիները աղ ու հաց մատուցին մինիստրին։ Մինիստրը հարց ու փորձ արեց տանուտէրին Գէլէնջիկի մասին և ցաւ յայտնեց այն տարածված լուրերի մասին, որ իբր թէ Գէլէնջիկում տարածված են տարափոխիկ հիւանդութիւններ, և դրա համար էլ բժշկվողներ չեն գալիս։ Մինիստրը նոյնպէս նկատեց, որ տեղական հասարակութիւնը ոչինչ չէ անում եկողների օգտին։

—

Բիտօլիում սպանված հիւպատոս Ռոստկովսկու այրին Թագաւոր Կայսրը թոշակ նշանակեց 3750 ր. տարեկան, իսկ երեխաներից իւրաքանչիւրին 1250 ր., տղաներին՝ մինչև չափահաս դառնալը, իսկ աղջիկներին—մինչև ամուսնանալը։

—

Կիրակի, օգոստոսի 24-ին, Հաւլաբարի ժողովրդական թատրոնում կայացաւ հայ թատերասէրների 33-րդ հանրամատչելի ներկայացումը։ Խաղացին Զուդերմանի «Պատիւ» կոմեդիան 4 գործողութեամբ և մի վօդևիլ—«Պէտօի ակճուքը»՝ հեղինակութիւն Տէր-Գրիգորեանի։ «Պատիւ» պիէսը Զուդերմանի մաքի լաւ ստեղծագործութիւններից մէկն է, որ չափում է պատուի հարցը։ Պիէսը, բնականաբար, հետաքրքրել էր հասարակութեանը և գրաւել էր մեծ բազմութիւն։ Ի հարկէ, «Պատիւը» մի ծանր պիէս է և ժողովրդական թատրոնում սիրողների խաղով չէ կարող ներկայացնվել աջող, իր ամբողջ հոգեբանութեամբ, բայց և այնպէս այս անգամ սիրողները բաւական լաւ տարան այդ խաղը։ Դերերը համապատասխան էին բաժանված։ Խաղը թողեց որոշ տպաւորութիւն հասարակութեան վրա, որը գոհ կերպով հեռացաւ թատրոնից։ Վօդևիլն էլ զուարճացրեց հասարակութեանը. պ. Միրզօյեանը, որ լաւ է կատարում կօմիկ դերեր, Պէտօի դերումն էլ լաւ էր։ Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լի էր։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ մշակված է Ռիբինսկ-Պետերբուրգ նաւթանցք շինելու նախագիծը։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Խաղողի այգիները Գանձակում զգալի կերպով վնասված են՝ թաղ, միլդիում ու ղարա-խանջ կոչվող հիւանդութիւններից։ Այգետէրերից շատերը գործ դրին հիւանդութեան դէմ ծծումբ, և պղնձէ արջասպ, որոնք իսկապէս օգնում էին, բայց, դժբախտաբար, իր ժամանակ չը գործադրելու պատճառով, չը կարողացան մաքառել հիւանդութեան դէմ։ Բնութեան հարուածը բաւական չէ այգետիրոջը, միւս կողմիցն էլ գողերն են վնասում և խաղող ու պտուղներ գողանում. բացի սրանից ծառեր են արմատահան անում, դարպասներ կոտրատում, տանում և այլն... Գողութիւնը այն աստիճան է հասել, որ այգետէրերը լուրջ մտածում են միջոցներ ձեռք առնել գողութիւնների դէմ։ Եղանակը այստեղ զով է, ամարանոցներից մարդիկ վերադառնում են»։

—

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Ամսից աւելի է այստեղ էր դերասան պ. Պետրոսեան. նա տուեց երկու ներկայացում տեղական սիրողների մասնակցութեամբ. ընդհանրապէս ներկայացումները աջող էին և գրաւել էին ահագին բազմութիւն. եկել էին և շրջակայ գիւղերից։ Դրվեցին առաջինը օգոստոսի 3-ին «Ճգնագործի ընտանիքը» և ապա «Սէր և նախապաշարմունք»։ Արդիւնքի կէսը պ. Պետրոսեանը յատկացրեց մի վերին աստիճանի համակրելի նպատակի, այն է տեղական չքաւոր աշակերտ աշակերտուհիներից թոշակաւոր պահել»։

—

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿԻՑ մեզ գրում են. «Եղանակը այստեղ զգալի կերպով ցրտեց։ Հիւանդները սկսում են կամաց կամաց ցրվել»։

—

ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻՑ մեզ գրում են. «Սարիղամիշը, շնորհիւ հաւաքական ոյժով գործելու և նախաձեռնող մարդկանց բացակայութեան, զուրկ է մի կրթական հիմնարկութիւն ունենալուց, որտեղ, առհասարակ, բնակչութիւնը իր պարապ ժամերն անցկացնէր ընթերցանութեամբ։ Ցաւելով պիտի ասել, որ դրա փոխարէն կան մի շարք միկիտաններ և սըրճատներ, ուր սարիղամիշցիները գտնում են իրանց կեանքի «վայելքները»։ Բացի դրանցից, գիւղի ուղիղ մէջտեղում գտնվում է մի տուն, այդտեղ պատսպարված են գօյութեան կռւի ձախ հանգամանքներից ամփոփված «ծախու տարփանքներ»։ Այդ «վաճառատուն»-ը, գտնվելով գիւղի գլխաւոր փողոցում, մարդ ակամայից գիշեր ու ցերեկ հանդիսատես է լինում սիրտ մաշող օրգիաների, տեսարանների, որոնք առանց կռւի կամ սպանութեան չեն վերջանում։ Մինչէ Սարիղամիշի ձեռնհաս անձինք չէին կարող աշխատել, որ այդ անառականոցը տեղափոխվի գիւղի մի հեռաւոր անկիւն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՕՆԻԶՄ

II

Տասնութերորդ դարն էր։ Վերածնութեան գաղափարները մի յաղթական զօրութեամբ շարունակում էին իրանց ուժեղ հոսանքը և յորձանքներ հասցնում աւելի ու աւելի հեռաւոր երկիրներ։ Այդ երկրների շարքումն էր և Գերմանիան։ Լայբնիցի, Վոլֆի և Զուլցերի փիլիսոփայական վարդապետութիւնները ցնցել էին գերմանական միտքը։ Նա գործում էր. նա ուշի ուշով հետևում էր ընթացիկ երևոյթներին, հետաքրքրվում էր գիտական նորանոր հարցերով։

Ահա այդ լարված հետաքրքրութեան, մտքի և [illegible]ռնակութեան ժամանակ ասպարէզ է մտնում հրէայ Մովսէս Մենդէլսօնը (1729—1786) իր նոր փիլիսոփայութեամբ։ Կարճ ժամանակում նա գրաւում է ընդհանուր ուշադրութիւն և դառնում ժողովրդական փիլիսոփայ։

Մենդէլսօն իր փիլիսոփայութեամբ աշխատում է մի կողմից հերքել Սպինօզայի վարդապետութիւնը, իսկ միւս կողմից փառաբանել հրէական կրօնն իբրև հիմք բնական կրօնի, իբրև ելակէտ ռացիոնել դաւանանքի։ Այդպիսով հրէական Սիօնը նոր կեանք է առնում և օրէցօր աւելի յաճախ յիշատակվում, աւելի մեծ հետաքրքրութիւն գրաւում։ Հէնց դա է պատճառը, որ մինչև օրս էլ դեռ շատ շատերը Մէնդելսօնին են համարում Սիօնիզմի իսկական նախահայր։

Սակայն այժմեան սիօնիզմից հիմնովին տարբերվում էր այդ նախահօր քարոզած սիօնիզմը։ Նա վերացական—կրօնական մի գաղափար էր՝ զուրկ իրական հիմքից, կօնկրետ ձգտումներից։ Ճիշդ է, այդ գաղափարը ցնցեց տարագիր եղած հրէաններին, շոյեց նրանց ինքնասիրութիւնը, բայց ազգային գիտակցութիւնը դեռ քնած էր, դեռ կարօտ էր նոր հարուածների։ Այդ ժամանակվայ հրէայի կարծիքով սիօնիզմի յաղթանակը կայանալու էր նրանում, որ հրէական միաստուածութիւնը տարածվէր ամեն տեղ, որ հրէական կրօնի բարոյագիտութիւնն իր ազդեցութեան տակ առնէր մարդկային բոլոր ազգերին։

—Սիօն, Սիօն—ոգևորված հնչեցնում էին հրէաները, բայց այդ Սիօնը միայն մի դատարկ հնչիւն էր, որ գալիս անցնում էր առանց մի որ և է շօշափելի հետք թողնելու, առանց մի փրկարար միջոց առաջացնելու։

Ընդհակառակը այդ կրօնական—վերացական գաղափարները աւելի են նպաստում թիւր հասկացողութիւնների տարածվելուն։ Կամաց-կամաց առաջ է գալիս այսպէս ասած՝ բարենորոգչական հրէութիւնը—Das Reformjudenthum,—որ աւելի լայն չափերով է տարածում աշխարհաքաղաքացիական գաղափարները, որ աւելի զարկ է տալիս հրէաների ազգային ինքնամոռացութեանը։ Եւ հրէան այլ ևս ոչ մի նշանակութիւն չէ տալիս Սիօնին։ Նա աշխատում է մոռանալ, թէ աշխարհում հրէայ ազգ կայ և ինքն էլ նրա անդամն է, թէ պատմական Պաղեստինն է այդ ազգի իսկական հայրենիքը։ Նրա համար ծննդավայրը հայրենիք է դառնում և շրջապատող ժողովուրդը՝ ազգ։ Իսկ «հրէայ» խօսքը կորցնում է իր ազգային իմաստը և միայն կրօնական նշանացոյց է դառնում։

Այդպիսով մոռանում է հրէան ազգային տեսակէտից և ընթացիկ սօցիալական—անտեսական գործօնների ազդեցութեան տակ օրէցօր աւելի ճկուն, աւելի ենթարկվող է դառնում։ Նրա այդպիսի յատկութիւնները օտարների արհամարհանքն են զարթեցնում, իսկ տեղ-տեղ ատելութիւն, զզուանք ու նոյն իսկ հալածանք։

Թշուառ հրէայ...

Գոյութեան կռւի համար նա դառնում է թափառական, հեռանում է հայրենիքից, մոռանում է մայրենի լեզուն, ուրանում է ազգութիւնը, քծնում—շոյում է օտարին, բայց այդ բոլորի փոխարէն նրան ատում ու արհամարհում են։ Խրատական դաս է դա ոչ միայն հրէաների, այլ և այն բոլոր ազգերի համար, որոնց մէջ շրջապատող հանգամանքների շնորհիւ բուն են դրել նոյնանման օտարական հակումներ, որոնց ազգային արժանապատուութիւնը խեղդված է զանազան հոսանքների տակ։

Սակայն ժամանակը սիրում է միշտ յեղափոխել, միշտ հնի տեղ նորը դնել։ Նա հրէաների վերաբերմամբ էլ կատարում է իր այդ միսիան։ XVIII-րորդ դարի վերջալուսին բռնկված ֆրանսիական մեծ յեղափոխութիւնը, աշխարհի մէկ ծայրից մինչև միւսը հասցնելով «ազատութիւն, հաւասարութիւն և եղբայրութիւն» հնչիւնները, մտածել է տալիս գիտակից մարդկանց։

Մտածում են և հրէաներից շատերը։

Գալիս է XIX-րդ դարը և իր հետ բերում ազգային շարժման մի անվերջ շղթայ։ Այդ շարժման շնորհիւ Սերբիան, Յունաստանն ու Բուլղարիան ազատվում են թիւրքական դարաւոր լծից։ Այդ ազգային գաղափարի և անտեսական անհրաժեշտութեան շնորհիւ Իտալիայի ջլատված ոյժերը միանում են և մի ամբողջական մարմին առաջացնում, գերմանական մանրիկ պետութիւնները շաղկապվում են և մի զօրեղ կայսրութիւն կազմում։ Ուրիշ երկիրներում էլ նոյն ուղղութեան փորձեր ու երևոյթներ են տեղի ունենում։ Եւ այդպիսով այդ նոր հոսանքը ցնցում է թմրած ազգերին։

ներում համբերատար կերպով ընթանալու լուսաւորչական հայերի հետ։ Այդ իմաստով նա 1896-ին հրահանգներ ուղարկեց իր բոլոր թեմերը։ Այդ հրահանգները բովանդակող շրջաբերականից մի օրինակ էլ նա այն ժամանակ ուղարկել էր «Մշակին», որը և հրատարակած է ամբողջապէս 1897 յունվարի 9-ի համարում։ Գուցէ այս էլ է «նոր» պ. Ահարոնեանի համար։

1894-ին և նոյն իսկ կոտորածների ժամանակ գտնվեցին հայ եպիսկոպոսներ, որոնք նոյնպէս գրաւորապէս նուազ չողոքորթական վերաբերմունք ցուցեցին դէպի Թիւրք կառավարութիւնը (ինչպէս՝ յայտնի Բարդուղիմէոս եպիսկոպոս և Աչրիանուպօլսի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոս, որին Իզմիրլեան պաշտօնազուրկ արաւ)։ Եւ սրանք ոչ միայն չը զղջացին իրանց արածի վրա, այլ այնուհետև էլ շարունակեցին սերտ յարաբերութիւն պահպանել սուլթանի պալատի հետ և նրանից նշանակված մասնաւոր թոշակները վայելել։ Այս՝ այն ժամանակ, երբ հայ-կաթօլիկ եպիսկոպոսներ Եւրոպայում աշխատում էին ի նպաստ ազգային դատի, ինչպէս, օրինակի համար, Ատանայի առաջնորդ Թէրզեան եպիսկոպոսը Բրիւսէլի կաթօլիկական կօնգրէսում։ Այսպիսի հանգամանքներ ևս կան գործի մէջ, հաւանականաբար նոյնպէս «նոր» պ. Ահարոնեանի համար։ Այնուամենայնիւ, կրկնում եմ, ոչ ոքի մտքից չէ անցնում արդարացնել Ազարեանի 1894-ի ընթացքը և ես առաջինն եմ եղել նրան այդ կողմից դատապարտողը լրագրութեան մէջ և ապա իմ տեսակցութիւնների ժամանակ նրա հետ, Կ. Պօլսում, աշխատել եմ ազդել նրա վրա... Ազարեան ունէր շատ անհամակրելի կողմեր և այդ պատճառով էլ նրան ոչ ոք չէր սիրում նոյն իսկ իր հասարակութեան մէջ։ Բայց ունեցել է նաև դրական կողմեր թէ այդ սև օրերի ժամանակ և թէ առհասարակ իր պատրիարքութեան ընթացքում։ «Գերագոյն անարդարութիւնը», պ. Ահարոնեան, այն կը լինէր, որ պատմութիւնը արձանագրէր մի մարդուն միմիայն բացասական կողմից, առանց քննելու նրա բոլոր գործերը, առանց նրան դատելու իր ամբողջութեամբ։

Դեռ ես կարծեմ վաղաժամ է վերջին սոսկալի տարիներում գործող այս կամ այն անձի անունը վերջնականապէս արձանագրելու պատմութեան մէջ, այս կամ այն ուղղութեամբ։ Կան այնպիսիները դրանց մէջ, որոնք շատ ջերմ մասնակցութիւն են ունեցել հայոց դատին, բայց ոմանց համար նրանք մատնիչ են և մինչև իսկ սպանութեան փորձ էլ են կատարվում նրանց կեանքի դէմ։ Բայց շատերի հետ միասին ես էլ համոզված չեմ, որ դրանք իրօք կատարել են իրանց վերագրված զզվելի արարմունքը։ Օրինակներ պակաս չեն։

Գանք այժմ «մարդորսներին»։ Այն դարը և աղէտալից օրերում, երբ սոսկալի թըշուառութիւն և չքաւորութիւն էր տիրում Թիւրքիայի հայաբնակ նահանգներում, կաթօլիկ Եւրոպան անընդհատ դրամական օգնութիւն է հասցնում ոչ միայն կաթօլիկ կղերի ձեռքով, այլ նաև հայոց պատրիարքարանի. շատ տեղ կաթօլիկ կղերը գործում է զուտ մարդասիրական ոգւով դրդված. Վենետիկի Մխիթարեանները որբերին օգնելու նպատակով հրատարակում են «Որբունի» և «Գեղունի»։ Վիէննայի Մխիթարեանները հանգանակութիւն են բաց անում Աւստրիայում նոյն նպատակով. նոյն իսկ կոտորածների միջոցին պակաս չեն եղել հազւագիւտ անձնազոհութեան դէպքեր այդ մի և նոյն «կաթօլիկ պէրերի» կողմից՝ թշուառ կոտորվողների պաշտպանութեան համար, (ինչպէս Pére Joseph Տրապիզօնում) և այդ բոլորը պ. Ահարոնեանի գրչի տակ և այն էլ ամուր բողոքի ձևով դառնում է միայն «Զնդոյեանի և այլ կաթօլիկ պէրերի մարդորսական խայտառակ գործունէութիւն»...

Շատ անգամ ամենամաքուր և վեհ գործում էլ գտնվում են մոլեռանդ անհատներ, որոնք իրանց յանձնված մարդասիրական գործի մէջ մոցնում են որոշ, դատապարտելի ձգտումներ, դրդված կրօնամոլական զգացմունքից. այսպիսիների վարմունքը անշուշտ զզուելի է։ Բայց այդ երևոյթը ընդհանրացնել բովանդակ կաթօլիկ կղերի վրա, հասցնելով մինչև ամենաբարձրերը, և «կաթօլիկ պէրերի» մէջ տեսնել միմիայն «խայտառակ գործունէութիւն», անտեսւել զարմանալի է պ. Ահարոնեանի կողմից։ Եւ վերջապէս՝ «գերագոյն անարդարութիւն» է, նոյն իսկ հայ ժողովրդի հասցէին ուղղված, կարծելը թէ ժողովուրդը կրօնափոխ է լինում մի կտոր հաց ձեռք բերելու համար։ Ոչ, պ. Ահարոնեան, կրօնափոխութեան առիթները և պատճառները պէտք է աւելի խորերը փնտռել։ Մի վիրաւորէք իզուր տեղը երկու կողմն էլ, հաւասարապէս։—Մի հիմնէք ձեր դատողութիւնները այս կամ այն կաթօլիկ թերթում երևցած որ և է յիմարութեան վրա, դրան պատասխանատու բռնելով նոյն իսկ Լեոն XIII-ին։

Կան մարդիկ, որոնք կարծես բնածին մի արմատացած համակրութիւն կամ հակակրութիւն ունեն դէպի այս կամ այն անհատը, ցեղը, կրօնը, և ամեն երևոյթ, որ վերաբերվում է այս վերջիններին, քննում և չափում են միմիայն այդ զգացմունքի չափով։

Այդպիսիների դատողութիւնը, իբրև կանխակալ կարծիքի վրա հիմնված, չէ կարող անկողմնապահ լինել։ Եւ եթէ մի քիչ աւելի մօտից քննենք վերջին տասնեակ տարիների հայի կեանքի հետ կապ ունեցող երևոյթները, պիտի տեսնենք, թէ շատ դէպքեր, գործեր և գործիչներ կան, որոնք կարօտ են նոր, օբեկտիվ լուսաբանութեան, նախ քան նրանց մասին վերջնական վճիռ արձակելը։

Սարուխան

Ծնվում են և հրէաները։

Իսկ ամվերջ հոլանդական և հոկանդէական զօրեղ չարժումը աւելի մեծացնում են այդ ցնցումը։ Եւ ահա XIX-րորդ դարի վերջերում այդ Թափառաչրջիկ, դիմադուրկ ու պատառազուրկ ազգի միջից առաջ է գալիս մի Թերմ հոսանք, որ նպատակ է դնում փրկութեան ճանապարհ գտնել հրէական Թշուառ ազգի համար, որ աչխատում է նրան պատմական Սիօնի չուրջը համախմբել և այդտեղ հրէական ազգային Թագաւորութիւն հաստատել։

Ահա այդ ձգտումների չուրջն է պտտվում ժամանակակից սիօնիզմը։

Ե. Թ.

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐՍԱՍՏԱՆԻՑ

Բուչտաբադ, օգոստոսի 2-ին

Բուչտաբադը Բուչտ-Հաճիգիան խճուղու եզերքին գտնվող մի գիւղ է, 150 տուն պարսիկ բնակիչներով։ Ցաւօք է գրված պարսկական քաղաքների մասին, բայց գիւղերը միշտ անյիշատակելի են մնացել։ Լինելով այստեղ, ես վաղուց մտածում էի մի բան գրել, բայց դժուարանում էի։ Եւ, յիրաւի, քաւական դժուար է մի բան գրել այնպիսի երկրի մասին, ուր ամեն կարգ ու կանոն կամայականութիւնների ենթարկված լինելով, կեանքի որոշ արտայայտութիւններ չունի և եթէ ունի էլ, իրար չափազանց հակասող։

Բուչտաբադի բնակիչների մի մասը բօժժի և բրինձի առատութեամբ և մասամբ այդ բերքերի առ ու ծախսի ժամանակ միջնորդութեամբ է պարապում։ Իրանց նիստ ու կացը քաղաքավարի է, աէրդարի են հագնում, գլուխներին կրում են Շիրազի մորթուց երկար փափախ, իսկ ոտներին կիսակօշիկներ։ Նրանց տնից Թէյ ու չաքարը և ուրիշ ուտելիքներ չեն պակասում, նրանց կանայք քաղաքացի կանանց նման կրում են մետաքսեայ սև գոյնի ... չօրեր։ Դրանց տանը աթոռներ էլ են ճարվում, մի խօսքով, բարեբաստիկ կեանք են վարում նրանք։ Բայց ինչպէս կարողանում են դրանք բարեբաստիկ կեանք վարել գիւղում, ուր ընդհանուր կալուածներ չունեն և միւս գիւղացիների հետ հաւասարապէս ենթարկված են տուրքի։

Այդ բանի պատճառը բացատրվում է նրանով, որ այստեղ, Գիլանի չրջանի այս գիւղում և ընդհանրապէս միւս բոլոր գիւղերում, գիւղացին արտահանելու բերք ունի, ծախսելու ապրանք և ահա այդպիսի աչխարհ տեսած մարդիկ կարողանում են միջնորդ լինել գիւղացու և վաճառականի մէջ և լիապէս օգտվել երկուսից էլ, մանաւանդ առաջինից։ Այս գիւղում աղքատ չը կայ այն դառը չքաւորութեան մէջ, որին ենթակայ են Պարսկաստանի միւս գիւղերի բնակիչները, և Գիլանի չրջանում երկու երեք գիւղ ունեցող կալուածատէրը աւելի հարուստ է, աւելի չատ եկամուտներ ունի, քան նոյն մեծութեամբ չորս հինգ գիւղ ունեցող մի ուրիչը մի այլ նահանգում։ Բնականաբար այսպիսի մի տեղ, ուր մտնում են արտասահմանից ամեն տարի մեծամեծ գումարներ, պիտի դառնէր իր վրա օտարների ուչադրութիւնը և այդ օտարները իրանց գումարների հետ պիտի մտցնէին և իրանց բարքերը։ Թէ Պարսկաստանի չատ կողմերից և Թէ Ռուսաստանից չատ վաճառականներ ու չատ բաղդախնդիրներ գալիս են այս կողմերը, հաստատվում նոյն իսկ գիւղերում և անպայման օգտուող ու չահով հեռանում, եթէ միայն խելօք կերպով են գործառնութիւններ անում։

Բուչտաբադը, որ պատկանում է մի պարսիկ կալուածատիրոջ և որը այժմ կապալով արված է մի հայ վաճառականի, ամենաբաղդաւոր գիւղերից է համարվում նրա համար, որ այդ վաճառականը չատ քիչ տուրքով է քաւականանում և, որ գլխաւորն է՝ հաստատել է բոժոժի գործարան գիւղում, չինել է խանութներ և, ի հարկէ, դրանց չնորհիւ տասնեակ հազարների գումարներ է մտցրել գլխաւորապէս Բուչտաբադում և ընդհանրապէս չրջակայ գիւղերում, չրջանառութեան մէջ դրել այդ գումարները և դրանով գիւղացու նիւթական բարօրութեան պատճառ դարձել։

Անցնելով այստեղից մի քանի գիւղ այն կողմ, մենք տեսնում ենք երբեմն այնպիսի աղքատութիւն, որ զարմանում ենք մի րոպէ, Թէ Գիլանում, Պարսկաստանի այս ամենաբարեբեր նահանգումն ենք գտնվում։ Պարսիկ կալուածատէրերը, որ յաճախ չատ չնչին վարձ են վճարում կալուածատէրերին, ...ափելի կերպով կեղեքում են իրանց հպատակ գիւղացիներին, իրանց ... ներին։ Հետաքրքրական է տեսնել այդ կապալառուների պաչտօնեաներին տուրք հաւաքելիս։ Ոչ որովհետև միանգամից գիւղացին չէ կարողանում իր ունեցած բրինձի բերքը մաքրել, զտել ու ամբարել. այլ այդ անում է քիչ քիչ, օրը մի քանի լիտր միայն, դրա համար տուրք հաւաքողները պարտաւորված են գրեթէ ամեն օր մտնել գիւղացու տունը կապալառուի բաժինը վերցնելու, որի ժամանակ չեն մոռանում և իրանց բ...ինն էլ, յաճախ տան մէջ երևացող ամենաթանկագին առարկան գիւղացուն իրանց մատուցած ծառայութեան համար նուէր ուզելով, երբեմն էլ գիւղացու սիրուն աղջիկը սարսված է լինում ժամանակաւոր ամուսնութեամբ (սիյղէով) կապվել նրանցից մէկի հետ։ Ի հարկէ այսպիսի պայմաններում այնքան էլ նախանձելի չէ կարելի համարել գիւղացու դրութիւնը, որ բողոքելու համար էլ ոչ մի տեղ չէ կարող դիմել։ Բայց և այնպէս, այս չրջանում գիւղացիները աւելի հարուստ են, քան երկրի ուրիչ տեղերում, իսկ մանաւորապէս Բուչտաբադը իր դիրքի յարմարութեան չնորհիւ աւելի ունևոր է իր չրջակայքում գտնվող միւս գիւղերից։ Սէֆիդրոտ գետը հոսում է գիւղի առաջով և գիւղութիւն է տալիս գիւղացիներին նաւարկութեան միջոցով ջրի ճանապարհով իրանց ունեցած բերքը մօտակայ չուկաները տանել ու ծախել։ Խճուղին նոյնպէս անցնում է գիւղի միջով. այդ էլ մի այլ դիւրութիւն է գիւղի բնակիչների համար, բացի այդ, չնորհիւ հայ կապալառուի այսօր Բուչտաբադը ունի ուսումնարան 45 աչակերտներով, որի ուսուցչին վճարում է ինքը՝ կալուածատէր հայը, և ուրիչ յարմարութիւններ։

Մինչ, երբ չրջակայում եմ գիւղի փողոցներում, ակամայ յիչում եմ Թիւրքիայի այն գիւղերը, ուր առաջ այնքան ապահով ու հարուստ էին մարդիկ, մինչդեռ այժմ կրցրած իրանց բնակիչների աչքի ընկնող մի մասը, իսկ հնծամանութիւնն էլ ակամայ մահացնող անգործութեան դատապարտված, այժմ այդ հարուստ գիւղերում հաց իսկ չեն կարողանում ճարել։

Գր. Մարգարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պոլսից «Нов. Время» լրագրին հեռագրում են. «Այստեղ, Բօսֆօրի մուտքի մօտ, կարանտինային հիւանդանոցում, կան 820 փախստականներ այն չորս գիւղերից, որ այրել են ապստամբները Թնիադիի մօտ։ Նրանցից 40-ը յոյներ են, մնացածները—Թիւրքեր։ Սուլթանը յայտնեց, որ կը կերակրէ դրանց իր հաշւով և մի և նոյն ժամանակ հրամայեց տալ նրանց իր գանձարանից 300 Թիւրքական ոսկի՝ փախստականներին բաժանելու համար։ Առաջին եկողն էր նրանց մօտ գերմանական գործերի հաւատարմատարը։ Նրանք ասացին, որ փախել են բուլղարներից և ռուսաց նաւատորմից վախենալով, որ բուլղարները գիչերը յարձակվեցին նրանց վրա և այրեցին նրանց գիւղերը։—Ապստամբները պա‌յԹեցրին գնացքը հէնց Կուլիւլիւ-Բուրգաս կայարանում։ Երեք վիրաւորվածների մէջ կան գերմանացիներ, որովհետև այստեղի գերմանական հիւանդանոցում պատրաստված են մահճակալներ վիրաւորվածների համար։ Գնացքի հետ անցի ունեցած այդ աղէտը այստեղ սարսափ առաջացրեց։ Ոչ ոք չէ վստահանում Եւրոպա ուղևորվել երկաթուղով։ Ամենքը գերադասում են ծովով գնալ՝ Կիւստէնջիի և Ռումինիայի վրայով։ Մահմեդական մասսաները այստեղ աւելի և աւելի Թչնամաբար են տրամադրվում դէպի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը, որ այստեղի դիպլօմատիական չրջաններում լուրջ երկիւղներ է առաջացնում։ Վախենում են ֆանատիկոսութեան վտանգաւոր արտայայտութիւնից օգոստոսի 19-ին, սուլթանի գահակալութեան օրը»։

—Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպանը պահանջում է Բ. Դռնից, որ ռուսաց հիւպատոս Ռոստկօվսկու սպանողների մահվան դատավճիռը հրատարակվի Թիւրքաց բոլոր լրագիրներում։

—Սօֆիայից «Бирж. Вѣд.» լրագրին հեռագրում են. «Այստեղից օգոստոսի 19-ին Մակեդոնիա է գնում կամաւորների մի խոչոր զօրաբաժին։—Կօմիտէտները հաւաստացնում են, որ Մակեդօնիայի արտասահմանեան բարեկամները նուիրել են 200 հազար ֆրանկ ապստամբ չարժման համար»։

—Սուլթանը չէ ցանկանում յետ կանչել րէֆօրմների գլխաւոր տեսուչ Խիլմի-փաչային, որը իբր Թէ պահանջում են Բալկանեան Թերակղզու վրա երկու ամենից չատ չահագրգռված մեծ պետութիւնները, որովհետև կարծում է, որ Խիլմի-փաչային յետ կանչելուց մինչև քրիստոնեայ նահանգապետ նչանակելը Մակեդօնիայում կը մնայ միայն մի քայլ։

—Հակառակ պաչտօնական հերքումներին, Ադրիանօպօլից Բուլղարիա եկողները պատմում են, որ Ադրիանօպօլում քրիստոնեաների գլխովին կոտորած է եղել։ 100 մարդուց բաղկացած ապստամբական զօրաբաժինը յարձակվում գործեց քաղաքին կից ամրութեան վրա։ Թիւրքերը սկսեցին Թնդանօթաձգութիւն։ Քաղաքում սարսափ է տիրում։ Թիւրքերը յարձակվեցին քրիստոնեայ ազգաբնակութեան վրա։ Փողոցները մարդկային սպանդանոցների են փոխարկված։ Քաղաքից ոչ ոք չէ կարող դուրս գալ, որովհետև նա պաչարված է զօրքերով։ Թիւրքաց չրջակայ գիւղերից զէնքի են կանչվում պահեստի զինուորները։ Թիւրքաց օֆիցէրները պարծենալով ասում են, որ հրամանի են սպասում նորա խուժելու Բօլգարիա և գրաւելու Բալկանները։ Բիտօլիից հաղորդում են, որ այնտեղ արդէն հաստատ յայտնի է այն սարսափելի չարագործութիւնների մասին, որ կատարել են Թիւրքաց զօրքերը Կիցէնեան գաւառում։ Գետնի հետ են հաւասարված բոլոր գիւղերը Ս. Աստուածածնի վանքի չրջականերում։ Կոտորված է բազմաթիւ ժողովուրդ։ Մնացած ազգաբնակութիւնը փախաւ լեռները։ Սկօպիայից հաղորդում են, որ Թիւրքաց զինուորները սպառնում են բնաջինջ անել քրիստոնեաներին, որովհետև նրանց զզուեցրել է ներկայ դրութեան անորոչութիւնը։ Զինուորները հաւաստացնում են, որ կոտորածը կը սկսվի հինգ-վեց օրից յետոյ։ Զինուորների դժգոհութիւնը և զայրոյթը այն աստիճանին է հասել, որ ոչ միայն քրիստոնեաները, այլ և Թիւրք քաղաքացիներ վախենում են, որ զինուորները իրանց էլ կը կոտորեն։ Սկօպիայից սկսեցին դուրս գալ Թիւրքաց և բուլղարական ընտանիքները։ Տեղական Թիւրքերը ժողով գումարեցին Իսակ մզկիթում քննելու համար այն հարցը, Թէ ինչ դիրք պէտք է բռնեն յոյները՝ ներկայ հանգամանքներում։ Ժողովում որոչեցին հեռագիր ուղարկել սուլթանին, գանգատվելով իրանց անապահով դրութիւնից։ Թիւրքերի հետ միացան և տեղական յոյները Բիտօլիական յոյն միտրօպօլիտ Ամվրօսիի առաջնորդութեամբ և նոյնպէս ստորագրեցին հեռագիրը։ Հետևեալ օրը Կ. Պօլսից հեռագրով պատասխան ստացվեց սուլթանի քարտուղարից։ Պատասխան հեռագրի մէջ սուլթանը ողջունում է Ամվրօսիին և ծանուցանում է, որ հրամայել է Բիտօլիա ուղարկել մեծ զօրք՝ ապստամբներին ջնջելու համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

28 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչի առողջական դրութեան մէջ առանձին փոփոխութիւն տեղի չէ ունեցել։ Ինքնազգացողութիւնը լաւ է։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Երկուչաբթի օրվանից նորից սկսեց երթևեկել «orient express»-ը։

ԱԹԷՆՔ։ Գործերի արտակարգ դրութեան պատճառով պալատը գումարվելու է նոյեմբերի 2-ին։

ԷՎԿՍԻՆՕԳՐԱԴ։ Ֆինանսների մինիստր Մանուչեվը ծովում լողանալիս խեղդվեց։

ՊՐԱԳԱ։ Չեխական ազգային կուսակցութեան ապստամբների և մչադօչեխների ակմբանոցի ժողովում միաձայն ընդունված է մի վճիռ, որի համաձայն չեխական պատգամաւորների գլխաւոր պարտականութիւնն է համարվում՝ ներկայ կառավարութեան տապալումը և կառավարչական այժմեան սիստեմը վերացնելը։ Ակմբանոցը հրաւէր է կարդում պատգամաւորներին՝ աչխատել այն ոգով, որ ապակենտրօնացնեն օրէնստու և կառավարչական իչխանութիւնները և ձգտեն ձեռք բերել միանման իրաւունքներ Աւստրօ-Ունգարիայի բոլոր ազգութիւնների համար։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Նիչում ձերբակալված են 28 օֆիցէրներ, որոնք զանազան զօրագնդերի օֆիցէրների չրջանում գաղտնի կերպով պրօկլամացիաներ էին տարածում զօրքի մէջ խառնակութիւն սերմանելու նպատակով։ Նրանցից մի քանիսը ենթարկված են միայն տնային բանտարկութեան։ Քննութիւն է կատարվում։ Ցոյց ունեն, որ կաջողվի սիրով վերջացնել ինցեդէնտը, հաչտեցնելով զօրքի զանազան խմբերը։ Թագաւորը վաղը Նիչից կը վերադառնայ Բէլգրադ։ Արտասահմանեան մամուլի հրատարակած անհանգստացնող լուրերն այդ մասին չափազանցրած են, իսկ մի քանի անբաւական օֆիցէրների արտայայտած պահանջները լուրջ չեն։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Մեծ վեզիրը յայտարարեց մի քանի քաղաքագէտների, Թէ Մօնաստիրի վիլայէթում հրոսակախմբերի անկարգութիւնները գրեթէ ճնչված են։ Կրուչ Թէլիւայի ամբողջ գիւղական ազգաբնակութիւնը, որ միացել էր ապստամբներին, գրեթէ ամբողջովին յետ վերադարձաւ։

24 օգոստոսի

ԼԻԲԱՒԱ։ Քաղաքային պաւիլիօնը ժամանեցին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհիները՝ Մարիա Ֆէօդօրօվնա և Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա և Մեծ Իչխանուհի Օլգա Ֆէօդօրօվնան։ Նաւահանգստում, որտեղ դիմաւորեցին նահանգապետն ու նաւահանգստի կառավարիչը, հաւաքվել էին Արքունիքի մինիստրը, պալատական կօմենդանտը, քաղաքային ձայնաւորները, օտարերկրեայ հիւպատոսները և ուրիչ դասակարգերի ներկայացուցիչները։ Քաղաքագլուխը աղ ու հաց մատուցեց Թագաւոր Կայսրին։ Քաղաքային ներկայացուցիչների տիկինները ծաղկափնջեր մատուցին Թագուհի Կայսրուհիներին։ Հրէական հասարակութիւնը մատուցեց նուիրական մագաղաթի վրա՝ արծաթէ չրջանակով։ Պաւիլիօնին կից չինված էր մի էստրադա, որի վրա տեղաւորված էին 400 լատիչ երգիչներ՝ ազգային տարազով։ Պաւիլիօնից դուրս գալիս Թագաւոր Կայսրն ընդունեց Վվէդենսկիյ գնդի պատուաւոր պահակախումբը։ Այստեղից Նորին Մեծութիւնները և Նորին Բարձրութիւնները կառքերով գնացին ուղղափառների եկեղեցին, որտեղ նրանց դիմաւորեց հոգևորականութիւնը։ Արքայական ճանապարհի վրա չարքով կանգնած էին համքարութիւնների ներկայացուցիչները, հրդեհաչէջների խումբը, հեծանիւային ընկերութիւնները և գործարանական բանւորները։ Պաւիլիօնի մօտ խմբված էին դպրոցների աչակերտները։ Պաւիլիօն գալիս Նորին Մեծութիւններին դիմաւորեց ազնուականութեան նահանգական պարագլուխը։ Նորին Մեծութիւններն ընդունեցին ազնուականութեան առաջարկած Թէյը։ Պայծառափայլ իչխան Լևինը առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի և Թագուհի Կայսրուհիների կենացները։ Թագաւոր Կայսրը չնորհակալութիւն յայտնեց և բարձրացրեց բաժակը Կուրլանդիական ազնուականութեան բարգաւաճման կենացը։ Օգոստոսի 23-ին, ժամը առաւօտեան $9^1/_2$-ին Թագաւոր Կայսրը և Մեծ Իչխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրօվիչը բերդաճանապարհի գնացքով ուղևորվեցին ամրութիւնները դիտելու։ Այդտեղ պահակախումբ էր կանգնեցրած Լիբաւայի բերդապահ բատալիօնից։ Նորին Մեծութիւններին բացատրութիւններ տալիս էր ենԹադնդապետ Մանիկօվսկին։ Ցերեկվայ ժամը 1-ին Թագաւոր Կայսրը մեկնեց դէպի նաւը։ Ուրբաթ օրը «Штандартъ» նաւի վրա ճաչկերոյթ տեղի ունեցաւ, որտեղ հրաւիրված էին Կուրլանդիայի նահանգապետը, ազնուականութեան բոլոր ներկայացուցիչները և պետական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները։ Լիբաւա-Ռօմենի ճանապարհի գնացքով Լիբաւայից մեկնեց Մեծ Իչխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրովիչը։

ԲՐԻՍՍԷԼ։ Առողջապահական համագումարի Թոքախտային սեկցիան ընդունեց հետևեալ առաջարկութիւնը. «Թոքախտը անցնում է մէկ մարդուց միւսին, բայց այնու ամենայնիւ գիտական հետազօտութիւնները հիմք են տալիս ձեռք առնելու առողջապահական միջոցներ կենդանիներից Թոքախտով վարակվելուց նախազգուչանալու համար»։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Լուրերին նայելով, Նիչում ձերբակալված օֆիցէրները արձակված են։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Գերմանական Լևանտեան գծի «Պիրգօս» չոգենաւի վրա կատարված փորձի մասին տարածված լուրը զուրկ է հիմքից. չոգենաւը անվնաս է։ Բօլգարիայից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ մինիստրների խորհրդի արտակարգ նիստում՝ իչխանի նախագահութեամբ, որոչվել է խաղաղութիւն պահպանել։

25 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Ներքին գործերի մինիստրը որոչեց դադարեցնել ««Развлеченіе» չաբաթաթերթը վեց ամսով։

ԽԱՐԲԵՆ։ Արևելագիտական ընկերութեան լիագօրի առաջարկութեամբ կայացաւ այդ ընկերութեան նոր՝ մանջուրական բաժանմունքի նախնական ժողովը։ Գրվեցին մօտ հարիւր մարդ։ Որոչվել է բանալ ռուս-չինական դպրոց և առևտրական—արդիւնաբերական Թանգարան։ Չինական առևտրական աչխարհը մեծ համակրանքով վերաբերվեց ընկերութեան նպատակներին։

ԼԵՐԱՒԱ։ Օգոստոսի 24-ին, ժամը 6-ին նաւակով նաւահանգստին մօտեցան Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնան։ Նորին Կայսերական Մեծութիւններից առաջ եկել էին Օգոստափառ Զաւակները։ Նրանց դիմաւորեցին Կուրլանդիայի նահանգապետը և նաւահանգստի գլխաւորը։ Դրանից յետոյ Նորին Մեծութիւնները հրաժեչտ տուին, մտան գնացքը և մեկնեցին դէպի Բէլօվէժ։ Օգոստոսի 24-ին ժամը 2-ին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնան և Մեծ Իչխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնան «Полярная Звѣзда» զբօսանաւով ճանապարհ ընկան դէպի Դանիա։ «Свѣтлана» կրէյսերը մեկնեց դէպի Դանիա։

ՊՈՐՏ ԱՐՏՈՒՐ։ Կորէայում անադին հետաքրքրութիւն զարթեցրեց ճապօնացիների գնած Սամբակ փոքրիկ կղզին՝ Մօկպօի մօտ, իբր ռազմագիտական նշանակութեան պատճառով։

ԶԷՆԿՕՎ։ Բացվեց այգեգործութեան գործնական դպրոց։

ՍՕՖԻԱ։ Ցօղուտ մակեդօնական հարցի միտինգները շարունակվում են գաւառներում։ Մինիստրների խորհրդում, իշխանի նախագահութեամբ. որոշված է չեզօք դիրք բռնել և անել ամեն ինչ Թիւրքիայի հետ զինված ընդհարում ունենալուց խուսափելու համար։ Կառավարչական շրջանները մտադիր են սահմանագլխում խառնակութիւններ պատահած դէպքում պաշտպան դրութիւն հրատարակել Բուրգասում, Ֆիլիպպօպօլում, Կիւստենդիլում, Սօֆիայում և ուրիշ շրջաններում։

ՆԻԺՆԻՅ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Օգոստոսի 24-ին Նիժնիյ-Նօվգօրօդ բերին երկու ձերբակալված կանանց, որոնք մասնակցել էին վաճառական Մաավէեվի սպանութեանը։ Ինչպէս յայտնի է, Մաավէեվի դիակը չեմօդանով ուղարկված էր Խարկով։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Մօտ ժամանակներս դ..անադան քաղաքական ներկայացուցիչներ սպառնական նամակներ են ստացել, բայց դրանց նշանակութիւն չը պէտք է տալ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Թագաւորը ընտանիքի հետ վերադարձաւ. Նրան փառաւոր ընդունելութիւն ցոյց տուին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կայացաւ միջպարլամենտական՝ այն միութեան խորհրդի նիստը, որը քննելու է միջազգային միջնորդ դատարանին վերաբերեալ հարցերը։ Վերջնականապէս որոշված է ականոր կոնֆերենցիայի զբաղմունքների ծրագիրը։ Օգոստոսի 28-ին, երեկոյեան, ժամանեց Ռեգիվը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչի առողջական դրութեան մէջ վերջին օրը փոփոխութիւն չէ կատարվել։ Սրտի և մարսողական գործարանների գործունէութիւնը բաւարար է։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՉԱՏ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակի օրերից։

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզանցք. հիւանդ.

ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Հ. Ի. ՔԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՕՍՏԱՄԲԷԿՕՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.

Լ. Վ. ԲԱՐՏՕԼԴ—7—6 ժ. Ներվային (էլեկտրաբուժ) ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—8—8½ ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (Լեօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։

Թ. Ց. ԱՌՎԱՆԻՑԿԻ—ատամ. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. գիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետեւեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Աշակերտաց համար.

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. »	բ.	»	. —	20
3. »	գ.	»	. —	30
4. Հին-ուխտ	դ.	»	. —	35
5. Նոր-ուխտ	ե.	»	. —	40
6. Գործք առաքելոց	զ.	»	. —	40

Ուսուցչաց համար.

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (սպառ.)	— —
8. » » —նոր-ուխտի	. 2— 5
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ.	1—50
10. » » » Ե. »	— 50

Ինձ դիմողներն ստանում են 1. 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (Коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“.

8—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Լիակատար Ցանկ Պիեսների

որոնք հայերէն լեզուով ներկայացնելու թոյլատրված են Կովկասեան շրջանի բեմերի վրայ։

ԳԻՆՆ է 50 կ.

Վաճառվում է Կենտրոնական գրավաճառանոցում և «Թատրոնի» խմբագրատանը։

1—3

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑ

Ն. Գ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆԻ

Աշակերտների ընդունելութիւնը ամեն օր։ Հասցէն՝ մինչև օգոստոսի 28-ը, Սօլօլակ, Бебутовская улица, 64, д. Теръ-Осипова. Այնուհետև առանձին կը յայտարարվի։

1—2

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ

գրախանութում վաճառվում են հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.

«Կեանքի ծովերի խորքում», Վ. Լուննկեվիչի, Թարգմ. Ստ. Մալխասեանի. 50 պատկերով, գինն է 30 կ.

«Գեղարուեստական ալբոմ, հատոր ա. Մարիմ-Գնունիի (10 պատկեր) 1 ր. 50 կ.

«Մակար Չուդրա», Մ. Գօրկիի, Թարգմ. Ս. Բաբեան 10 կ.

«Տրիլբի», դրամա 4 արար. Թարգմ. Լ. Մելիք-Ադամեանց, գինն է 25 կ.

Դիմել՝ Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ (Дворцовая), Г. Галустяну. 1—3

Դ Պ Ր Ո Ց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ պատրաստական բոլոր բաժանմունքները։ Բացի այդ, պատրաստվում են, հարազատ աղջկայ հետ,—աղջիկները 3-րդ, իսկ տղաները 2-րդ դասարանի համար։

Բէհբութեան փող., սեփական տուն, № 29։

(օ. 22, 24, 26, 27, 28, 30, ս. 4. 6) 2—8

Մ. Ս. Մանդինեանի

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

պատրաստվում են տղաներ արքունական միջնակարգ ուսումնարանների ստորին դասարանների համար։ Ուսումնարանը գտնվում է Սօլօլակում, Բէհբութեան փողոցում, № 64։

օ. 26, 29. ս. 1, 3, 5) 2—5

Ղուբայի հայոց եկեղեցական միդասեան դպրոցի համար հարկաւոր է

ՑԵՆՁԱՒՈՐ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար, որ գիտենայ և հայերէն։ Պայմանները ձեռնտու են։ Դիմել՝ Куба, Благочинному священнику Хачатуру Паніанцъ. 3—4

ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻ ՊԱՆՍԻՕՆ

Պրօգիմնազիայի դասընթացքով։

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։ Զբաղմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 4-ից։ Միքայէլեան փող., № 154։

(23, 24, 26, 28 29) 2—5

Ալեքսանդրեան ուսուցչական ինստիտուտ աւարտած

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ցանկանում է տեղ թեմական դպրոցներում։ Կարող է գնալ և Գաւառկստան։ Կրասնոգօրսկեա, № 17։ 2—3

ԴՊՐՈՑ և ՊԱՆՍԻՕՆ

Յով. Մելիք-Ջհանեանցի

Ընդունվում են գիշերօթիկ և երթեւեկ աշակերտներ և պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար։ Աւանդվում են գերման., ֆրանս. և լատին. լեզուները։

Тифлисъ. Армянскій базаръ, домъ Гургенова, № 28. (ե. հ. շ.) 6—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ.

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12

Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7

Վելիամինօվսկայա փ. տ. № 8.

(ե. հ. շ.) 9—100

„Շ Ք Ե Ղ“

Նորին Կայսերական Մեծութեան Թագաժառանգի հովանաւորութեան տակ բացված Պետերբուրգի միջազգային գեղարուեստական ցուցահանդէսում մեր արհեստանոցը արժանացաւ ԲՐՕՆԶԵԱՅ մեդալի։

„Շ Ք Ե Ղ“

Գեղանկար շրջանակներով լոյս տեսաւ մեր Բ. Ալբոմը, այս անգամ հետեւեալ տասը նըկարներով. Աբովեան, Նազարեան, Նալբանդեան, Արծրունի, Րաֆֆի, Գամառ-Քաթիպա, Շերենց, Պռօշեան, Լէօ և Ահարոնեան։

Ալբոմը արժէ 1 ր. 50 կ. տասնով գնողներին 20% զեղչ։ Վաճառվում են նոյնպէս բաց նամակներ հայ գործիչների նկարներով 100-ը 3 րուբլի և հետեւեալ 30×40 մեծադիր նկարները։

Le Premier pas.	1 հատը	1 ր. 25 կ.
Le Printemps	»	1 ր. 25 կ.
Աղաւնեան (քաղաքացիական շորերով) . .	»	— — 30 կ.
» (Պարիզու աղքատներում) . .	»	— — 30 կ.
Խրիմեան Հայրիկ.	»	— — 30 կ.

Դիմել՝ Թիֆլիս Ֆօտոտիպիա Գնունի-Մարիմ, Պուշկինեան պասաժ։ Тифлисъ Фототипія Гнуни-Маримъ. 1—4

Օ Գ Տ Վ Ե Ց Է Ք Դ Է Պ Ք Ի Ց!!!

Վ. և Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ,

որը գտնվում է Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, առաջին գիմնազիօնի հանդէպ՝ նշանակված է

ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՎ

ՉԸ ՏԵՍՆՎԱԾ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ։

Մախու տրված են՝ ձմեռային և ամառային սեզօններից մնացած՝ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների բոլոր ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ, որոնք անպատմելի կերպով պակասեցրած են ինկականից—30%-ից մինչև 50%։

Օ Գ Տ Վ Ե Ց Է Ք Դ Է Պ Ք Ի Ց!!!

Անպայման առանց սակարկութեան։ 3—15

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

(Ծնող. Յովհաննեսեան)

Բեբութովսկայա փողոց, № 38.

Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ և պատրաստվում միջնակարգ դպրոցների համար։ Ընդունելութիւնը օգոստոսի 22-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։

Մանկական պարտէզի պարապմունքները սեպտեմբերի 10-ից Պետերբուրգի ֆրեօբելեան կուրսերն աւարտած վարժուհու ղեկավարութեամբ։

(օգ. 22, 24, 26, 28, 31-ին, սեպ. 1, 2, 4 5 և 7-ին) 2—10

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Թիֆլիս, Միքայէլեան փողոց, № 161.

Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 10-ին։ Դասընթացքը կիսամեայ է։ Մանկավարժական կազմը—լաւագոյն մասնագէտներից։ Կուրսերին կից կան պրակտիկ մուզէյում, գրադարան և բիւրօ. ընդունվում են երկու սեռի անձինք։ Ծրագիրը—Ս. Պետերբուրգի կուրսերի նման։ Դասախօսութիւններ պրակտիկագիտութիւնից, առեւտրական տնտեսագիտութիւնից, հաշւապահութեան զանազան ճիւղերից—բանկային, երկաթուղային, պետական, խմիչքեղէնի արքունի վաճառման, գործարանային և այլն։ Խնդիրներ ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 10-ը կուրսերի դիւանատանը։ Միքայէլեան փողոց, № 161, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև ժամի 1-ը և երեկոյեան 5—8-ը։

Հիմնադիր Ի. Բրօն Ֆօն Բրէնկէր։

ե. հ. կ. 4—15

Մանկական պարտէզ, ուսումնարան եւ պանսիօն

Ս. Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Բագու

Օգոստոսի 15-ից տեղափոխվում է նոր բնակարան—Губернская ул. д. Бр. Красильниковыхъ, հայոց եկեղեցու մօտ։

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։

5—8

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշուապահութիւն 4½ ամսում։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն առդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ. վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առեւտրական թուաբանութիւն։ 3) Առեւտրական թղթակցութիւն։ 4) Մուրհակային և առեւտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար եւ հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5 մինչև 7 երեկ.։ Պարապմունքները սկսվում են 1903 թ. սեպտեմբերի 15-ից, պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերեւում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց փոստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. և. հ.) 14—25